

Een billijk en efficiënt federalisme voor een evenwichtige Staat

**door Jacques Brassinne de la Buissière en Philippe Destatte
voorzitter en algemeen directeur van het Destrée Instituut**

Voorwoord

Een federale staat heeft enkel zin te bestaan wanneer er verschillende deelstaten beslissen om erin samen te leven en te werken.

In dit perspectief lijkt het ons verstandig om te verwijzen naar de wettelijke of grondwettelijke bepalingen die op geen enkel ogenblik in vraag zijn gesteld, met name de vier taalgebieden. Artikel 4 van de federale Grondwet somt ze op: het Frans gebied, het Nederlandse gebied, het tweetalige gebied Brussels- Hoofdstad en het Duitse gebied. Het preciseert dat hun territoriale grenzen in geen enkel geval kunnen worden gewijzigd, behalve met bijzondere meerderheid.

Sinds de wet van 2 augustus 1963 met betrekking tot het taalgebruik in bestuurszaken en de daaropvolgende gecoördineerde wetten van 18 juli 1966, werden de vier taalgebieden niet meer gewijzigd en dienden zij impliciet en expliciet als model voor het regionaliseringsproces. De verschillende grondleggers van de daarna volgende staatshervormingen hebben rekening gehouden met deze bepalingen, daar alle verkiezingen, behalve de federale, op dit model zijn gebaseerd.

Het voorgaande heeft ons overtuigd om de vier taalgebieden te gebruiken als basis voor verdere overwegingen. Bijgevolg, stellen wij een billijke en efficiënte federale Staat van de toekomst voor, waarvan de belangrijkste kenmerken de volgende zijn.

1. Vier Deelgewesten

België is een federale Staat die bestaat uit vier Deelgewesten: het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest, het Brusselse Gewest en het Duitstalige Gewest. De vier Deelgewesten beschikken van rechtswege over een grondgebied dat definitief is vastgelegd en erkend. Zij beschikken over gelijke bevoegdheden in dezelfde materies en oefenen die uit enkel binnen hun respectievelijke grondgebieden.

1.1. Vier deelgewesten met gelijke rechten

Elk Gewest beschikt over grondwettelijke autonomie en heeft het recht om zijn eigen Grondwet op te stellen.

Elk Gewest beschikt over een Parlement en over een Regering die zich voor dit parlement moet verantwoorden. Het Parlement is een gewestelijke vergadering die rechtstreeks en onafhankelijk van het federale Parlement wordt verkozen, via toepassing van het algemeen kiesstelsel. Dit parlement beschikt over een decretale macht in de materies die onder haar bevoegdheden vallen. Het gewestelijk Parlement kiest de leden van de gewestelijke Regering. In elk gewest wordt ook een gewestelijk Rekenhof opgericht dat verantwoording moet afleggen voor dit gewestelijk Parlement.

1.2. Vier gewestterritoria die definitief vastgelegd en erkend zijn.

Elke gemeente in België maakt deel uit van een van deze Gewesten. De grenzen van deze vier Gewesten kunnen niet meer worden veranderd noch gewijzigd. Het Waalse Gewest omvat alle gemeenten van de volgende provinciën: Waals Brabant, Henegouwen, Luik met uitzondering van de negen Duitstalige gemeenten, Luxemburg en Namen. Het Vlaamse Gewest omvat alle gemeenten van de volgende provinciën: Antwerpen, Vlaams Brabant, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg. Het Brusselse Gewest omvat de negentien gemeenten van het arrondissement Brussel. Het Duitstalige Gewest omvat de negen gemeenten van de kantons Eupen en Sankt-Vith.

1.3. Identieke territoriale bevoegdheden

De vier Gewesten zijn, elk op hun eigen grondgebied, bevoegd voor alle materies die niet formeel door de Grondwet zijn toegewezen aan de federale Staat. Dit betekent dat de vier Gewesten met name bevoegd zijn voor economie, milieu, plattelandsvernieuwing, water, energie, stedenbouw, ruimtelijke ordening, ondergeschikte besturen, openbare werken en vervoer. Om hun verantwoordelijkheid ten volle te kunnen uitoefenen, zijn zij eveneens bevoegd voor alles wat te maken heeft met basisonderwijs, secundair onderwijs, gemeentelijk, provinciaal en universitair onderwijs, wetenschappelijk onderzoek in alle componenten en eveneens voor cultuur en persoonsgebonden materies. Binnen deze materies werden er een aantal geïdentificeerd die vroeger door de federale Staat werden gedragen en die nu het voorwerp uitmaken van onderhandelingen en samenwerkingsakkoorden. In het onderwijs bijvoorbeeld betreft het de schoolplicht, het afleveren van diploma's en de pensioenen.

De vier Deelgewesten dragen de volledige verantwoordelijkheid voor hun politieke daden. De federale en de gewestelijke belastingen zijn zo georganiseerd dat alle entiteiten zichzelf kunnen financieren.

1.4. De solidariteit en de samenwerking tussen de vier Gewesten

Er dient een permanente zorg te zijn voor de verbetering van de levensomstandigheden van de burger en dit vergt onvermijdelijk solidariteit. Deze solidariteit heeft slechts kans op slagen indien ze op een doorzichtige manier wordt toegepast, in de tijd wordt gedefinieerd en als ze door alle partijen wordt aanvaard.

Met het oog op het stimuleren van een duurzame verstandhouding tussen de Gewesten is het nodig om de samenwerkingsmechanismen te identificeren en te versterken. Daarom moeten de samenwerkingsmechanismen in een aantal materies worden gepreciseerd en op een eerlijke manier toegepast. Dit is waar voor de relaties tussen de federale Staat en de Deelgewesten, maar ook tussen de vier Deelgewesten onderling. De samenwerkingsmechanismen zullen ook betrekking hebben op economische, sociale en fiscale domeinen.

Elk Gewest verbindt er zich toe, overeenkomstig de Grondwet, om de mensenrechten, de fundamentele vrijheden en de rechten van de minderheden te respecteren, overeenkomstig de Raamovereenkomst van de Raad van Europa ter bescherming van de nationale minderheden.

2. Een federale Staat

De federale overheid heeft enkel de bevoegdheid over de materies die haar door de federale Grondwet en door de wetten die voortvloeien uit dezelfde Grondwet werden toebedeeld.

De federale wetgevende macht wordt gemeenschappelijk uitgeoefend door de Koning, de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat van de Gewesten, behalve voor de materies die uitsluitend onder de bevoegdheid van de Kamer vallen, namelijk de ministeriële controle, de vertrouwens- en wantrouwenstemming t.o.v. de Regering, beleidscontrole in het kader van de regeringsverklaring, of via parlementaire vragen, interpellaties of het onderzoeksrecht. De Kamer is bevoegd voor het federale budget en de rekeningen van de Staat.

2.1. De federale materies

De federale Grondwet primeert op de gewestelijke Grondwetten.

De materies die uitsluitend afhangen van de federale bevoegdheid, zijn de volgende:

- economische, sociale en monetaire cohesie in het kader van Europa;
- buitenlands beleid;
- defensie;
- justitie;
- federale politie;
- sociale zekerheid;
- pensioenen;
- volksgezondheid;
- openbare schuld;
- toekenning van de Staatswaarborg;
- federale fiscaliteit;
- coördinatie op het gebied van wetenschappelijk onderzoek.

2.2. De Kamer van Volksvertegenwoordigers

De Kamer is samengesteld uit honderdvijftig afgevaardigden die werden verkozen op basis van het algemeen stemrecht in vier gewestelijke kiesdistricten, evenredig met het bevolkingsaantal in elk van de vier Gewesten, volgens het kiesstelsel dat door de Kamer is vastgelegd.

2.3. De Senaat van de Gewesten

De samenstelling van de Senaat houdt rekening met het bestaan van de vier Gewesten, hun vertegenwoordiging gebeurt op voet van gelijkheid.

De Senaat bestaat uit 60 senatoren die de Gewesten vertegenwoordigen:

- 15 senatoren worden verkozen door het Parlement van het Vlaamse Gewest onder haar eigen leden;
- 15 senatoren worden verkozen door het Parlement van het Waalse Gewest onder haar leden;
- 15 senatoren worden verkozen door het Parlement van het Brusselse Gewest onder haar leden;

- 15 senatoren worden verkozen door het Parlement van het Duitstalige Gewest onder haar leden.

De bevoegdheden van de Senaat zijn van verscheidene aard:

- de preventie en het oplossen van belangenconflicten tussen de deelstaten;
- de bevoegdheden die ze deelt met de Kamer. Het betreft de herzieningsverklaring van de grondwetartikelen, de wetten die met bijzondere meerderheid moeten worden gestemd, de wetten gestemd krachtens de federale Grondwet met het oog op het afbakenen van de respectieve bevoegdheden van de vier Gewesten en de federale overheid, de goedkeuring van de verdragen en wetten vermeld in artikel 34 van de federale Grondwet.

In fine beschikt de Senaat over een evocatierecht in andere materies. De stemming van wetsvoorstellen en –ontwerpen wordt zo geregeld dat ze gebeurt via absolute meerderheid binnen elke territoriale groep.

2.4. De federale Regering

De wetgevende macht op federaal niveau wordt uitgeoefend door de Koning en de federale Regering, waarvan de zetel zich in Brussel bevindt. De federale Regering heeft uit elk van de vier gewesten minstens een lid dat daar gedomicilieerd is.